

ds. J. de Bruin, preek over Zondag 37 van de Heidelbergse Catechismus, gehouden in de Jeruzalemkerk (Chr. Geref. Kerk) te Rotterdam-Kralingen op zondag 14 juli 2024.

Votum en groet.

Zingen: Psalm 143:1:

O HEER', wil mijn gebeden horen;
Neig tot mijn smeken gunstig' oren;
Verhoor m', o Oppermajesteit,
Om Uwe trouw, aan mij gezworen;
Verhoor m' om Uw gerechtigheid.

Schriftlezingen: Mattheüs 5:33-37 en Hebreëën 6:13-20:

Mattheüs 5:33-37:

33 Wederom hebt gij gehoord dat van de ouden gezegd is: Gij zult den eed niet breken, maar gij zult den Heere uw eden houden.
34 Maar Ik zeg u: Zweert ganselijk niet, noch bij den hemel, omdat hij is de troon Gods;
35 Noch bij de aarde, omdat zij is de voetbank Zijner voeten; noch bij Jeruzalem, omdat zij is de stad des groten Konings;
36 Noch bij uw hoofd zult gij zweren, omdat gij niet één haar kunt wit of zwart maken.
37 Maar laat zijn uw woord ja, ja; neen, neen; wat boven deze is, dat is uit den boze.

Hebreëën 6:13-20:

13 Want als God aan Abraham de belofte deed, dewijl Hij bij niemand die meerder was, had te zweren, zo zwoer Hij bij Zichzelven,
14 Zeggende: Waarlijk, zegenende zal Ik u zegenen en vermenigvuldigende zal Ik u vermenigvuldigen.
15 En alzo lankmoediglijk verwacht hebbende, heeft hij de belofte verkregen.
16 Want de mensen zweren wel bij den Meerdere dan zij zijn, en de eed tot bevestiging is denzelven een einde van alle tegenspreking;
17 Waarin God, willende den erfgenamen der beloftenis overvloediger bewijzen de onveranderlijkheid van Zijn raad, met een eed daar is tussengekomen;
18 Opdat wij door twee onveranderlijke dingen, in welke het onmogelijk is dat God liege, een sterke vertroosting zouden hebben, wij namelijk die de toevlucht genomen hebben om de voorgestelde hoop vast te houden;
19 Welke wij hebben als een anker der ziel, hetwelk zeker en vast is, en ingaat in het binnenste des voorhangsels;
20 Waar de Voorloper voor ons is ingegaan, namelijk Jezus, naar de ordening van Melchizédek een Hogepriester geworden zijnde in der eeuwigheid.

Zingen: Psalm 24:2:

Wie klimt den berg des HEEREN op?
Wie zal dien Godgewijden top,
Voor 't oog van Sions God, betreden?
De man, die, rein van hart en hand,
Zich niet aan ijdelheid verpandt,
En geen bedrog pleegt in zijn eden.

Lezen: 12 artikelen des geloofs:

1. Ik geloof in God den Vader, den Almachtige, Schepper des Hemels en der aarde.
2. En in Jezus Christus, Zijn eniggeboren Zoon, onze Heere;
3. Die ontvangen is van den Heilige Geest, geboren uit de maagd Maria;
4. Die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en begraven, nedergedaald ter helle;
5. ten derden dagen wederom opgestaan van de doden;
6. opgevaren ten Hemel, zittende ter rechterhand Gods des almachtige Vaders;
7. vanwaar Hij komen zal om te oordelen de levenden en de doden.
8. Ik geloof in de Heilige Geest.
9. Ik geloof een heilige, algemene, Christelijke Kerk, de gemeenschap der heiligen;
10. vergeving der zonden;
11. wederopstanding des vleses;
12. en een eeuwig leven.

Lezen: Heidelbergse Catechismus zondag 37 vraag en antwoord 101 en 102:

Vraag 101 Maar mag men ook godzaliglijk bij den Naam Gods een eed zweren?

Antw. Ja, als het de overheid van haar onderdanen, of anderszins ook de nood vordert, om trouw en waarheid daardoor te bevestigen, en dat tot Gods eer en des naasten heil; want zulk eedzweren is in Gods Woord gegrond, en daarom ook van de heiligen in het Oude en Nieuwe Testament recht gebruikt geweest.

Vraag 102 Mag men ook bij de heiligen, of bij enige andere schepselen een eed zweren?

Antw. Neen; want een rechten eed zweren is God aanroepen, dat Hij, als Die alleen het hart kent, der waarheid getuigenis wil geven, en mij straffe, indien ik valselyk zweer; welke eer aan geen schepsel toebehoort.

Gebed.**Zingen: Psalm 132:1 en 2:****Vers 1:**

Gedenk aan David, aan zijn leed;
Gedenk den duur gezworen eed,
Dien hij, o HEER', U plechtig deed;

Dien eed, waarmee zijn hart en mond
Aan Jacobs God zich dus verbond.

Vers 2:

Zo ik in mijne woning treê,
Of klimm' op mijne legersteê;
Zo ik ter nachtrust ga in vreê,
Zo ik de sluim'ring zelfs geheng',
Totdat ik dezen eed volbreng'.

Na de prediking zingen wij Psalm 89 vers 15.

Geliefde gemeente, wij hebben na de Schriftlezing Psalm 24 vers 2 gezongen. Met het zingen van deze Psalm hebben wij onszelf een vraag gesteld: Wie klimt den berg des HEEREN op? Wie zal dien Godgewijden top, voor 't oog van Sions God betreden? Het is een Psalm van David, gedicht toen de ark des HEEREN mocht terugkeren in de stad Jeruzalem. Daarom noemde hij Jeruzalem de stad Gods, de berg des HEEREN. Daar zal straks zijn zoon Salomo een tempel bouwen. Daar zal die ark een plaats krijgen en die tempel zal straks het Heiligdom van de HEERE zijn. In dat binnenste Heiligdom, het Heilige der Heiligen, zal de HEERE aanwezig zijn. Dat binnenste Heiligdom is een schaduw van het Hemelse Heiligdom hierboven, waar de HEERE woont en troont.

Tegen die achtergrond komen de vragen uit Psalm 24 vers 2 persoonlijk op ons af. Wie kan tot die plaats opklimmen, gemeente? Wie kan staan voor God op die hoge, heilige plaats, daar in dat Hemelse Heiligdom? Die vragen komen deze middag tot ons persoonlijk. David laat ons in Psalm 24 niet in het onzekere. Alleen diegenen kunnen voor de Heilige God verschijnen die rein van hart en handen zijn. Dat betekent: Die inwendig en uitwendig zonder zonde zijn. En zo voegt hij eraan toe: Die geen bedrog pleegt in zijn eden. De keerzijde is dat wie dus wel zondigt met zijn handen, wie wel zondigt met zijn hart en wie wel zondigt door valselijk een eed af te leggen, voor God niet zal kunnen bestaan. Die is een leugenaar.

Spurgeon schrijft in zijn verklaring over de Psalmen bij Psalm 24 over deze tekstwoorden: Het bedrieglijk spreken zal eenieder die zich eraan overgeeft buiten de hemel sluiten, want een leugenaar zal niet in Gods huis komen, wat hij verder ook mag doen of belijden. Wie klimt de berg des HEEREN op? Ik niet. U wel? En jij? Rein van handen en rein van hart? Geen bedrog in eedzweringen? Niemand? Ja, toch Eén. Eén is er geweest, rein van hart, rein van handen en Die Zich altijd gehouden heeft aan Zijn eden. Het is de Koning der ere, waarvan David zingt in Psalm 24. Het is Christus. Wordt dat nu niet een rijke troost voor een ontdekte zondaar, dat God geen Man is Die liegen zou en dat Hij ten gunste van een zondaar die Hij zalig maakt, zo'n zondaar zelfs tegemoetkomt onder het afleggen van een eed?

Ik zou duizenden van die woorden kunnen noemen uit de Schrift, maar laat ik er alvast met één beginnen. Jesaja 54 vers 9. Daar hoor en zie ik die grote, heilige God Zijn heilige vingers omhoogsteken en tot troost van Zijn Kerk een eed afleggen: *'Want dat zal Mij zijn als de wateren Noachs, toen Ik zwoer dat de wateren Noachs niet meer over de aarde zouden gaan; also heb Ik gezworen dat Ik niet meer op u toornen, noch u schelden zal.'* Daarom zullen er zondaren zalig gemaakt worden. Daarom zullen er zondaren toch voor God in Sion verschijnen, voor die Heilige HEERE, want God ziet ze aan in Christus. Zo gaan wij deze middag luisteren, gemeente, naar de diepe betekenis van het afleggen van een eed.

We schrijven als thema boven de prediking: De eed als getuige van trouw en waarheid.

En we letten op drie gedachten:

1. De Godzaliglijke eed.
2. De Godslasterlijke eed.
3. De Goddelijke eed.

De eerste gedachte: **De Godzalige eed.**

In Zondag 36 vroeg de onderwijzer naar de diepe betekenis van het derde gebod: *'Gij zult den Naam des HEEREN, uws Gods, niet ijdellijk gebruiken; want de HEERE zal niet onschuldig houden, die Zijn Naam ijdellijk gebruikt.'* Als we terugbladeren naar zondag 36 en we kijken naar de inhoud daarvan, dan horen wij dat het daar gaat om het gebruik van de heilige Naam des HEEREN en dat die Naam absoluut niet misbruikt noch gelasterd mag worden. Want zo hoorden wij: De Naam van God laat ons het Wezen van God zien en laat ons zien Wie God is als Persoon in Zijn eer en in Zijn Majesteit.

Als het dan gaat om de zonden tegen het derde gebod, heeft de leerling in zondag 36 drie zonden bij name genoemd. De eerste was vloeken, de tweede was de valse eed en de derde was het onnodig zweren. We hebben de vorige keer stilgestaan bij die eerste zonde, het vloeken, en alles wat eruit voortkomt en daarbij hoort. Maar nu liggen daar nog de zonden van de valse eed en het onnodig zweren. De opstellers van de Catechismus hebben het goed gedacht om daar een aparte zondag aan te wijden, namelijk zondag 37. Waar leggen ze nu de nadruk op? Tegenover het onnodig zweren en tegenover het valselijk zweren staat het godzaliglijk zweren. En dat gebiedt de Heere. Dus de Heere verbiedt wat in een gebod, maar de Heere gebiedt ook wat. Het is heel Bijbels dat de Heere oproept tot het afleggen van een eed indien dat nodig zou zijn. Ik zal u één voorbeeld noemen: In Deuteronomium 6, vers 13 lees ik bijvoorbeeld: *'Gij zult den HEERE, uw God, vrezen, en Hem dienen, en gij zult bij Zijn Naam zweren.'*

Vandaar dat de leerling in zondag 37 ook volmondig 'ja' kan zeggen als de onderwijzer hem vraagt of het godzaliglijk zweren bij de Naam van God inderdaad geoorloofd is. Ja, dat mag. Nu is het wel even goed, gemeente, om stil te staan bij zweren. Wat is dat eigenlijk? Ursinus, één van de opstellers van de Catechismus, schrijft in zijn eigen verklaring: Een eed is eigenlijk een aanroeping van God. U roept God aan, waardoor men begeert dat Hij, als de enige Hartenkenner, getuigenis geeft aan de waarheid. Dat is dus de ene kant van de zaak: God als Getuige erbij roepen om zo de waarheid te bevestigen.

Maar, zo zegt Ursinus, er is ook een andere kant. Want Diezelfde God weet ook of het oprecht is of niet. Hij weet het ook als er iemand is die zweert op een zondige manier. Dan wordt Hij er ook als Getuige bij geroepen, namelijk om die zondaar te straffen. Dus de Heere zal iemand die een eed aflegt behouden en goeddoen, als hij het op de juiste manier doet. Maar God zal hem, zo zegt Ursinus, vernielen en straffen als hij willens en wetens de onwaarheid spreekt.

Bij het afleggen van een eed, gemeente, wordt die hoge, heilige God er als Getuige bij geroepen. Dat is de eed: Om de waarheid en de trouw aan de waarheid te bevestigen. Er komen wel een paar vragen boven als het dan gaat om het godzaliglijk zweren. De eerste vraag die ik zou willen stellen is: Wanneer is er sprake van godzaliglijk zweren? Wanneer zal de Heere dat van een menskind vragen? Het is namelijk niet de bedoeling dat we zomaar te pas en te onpas een eed afleggen. Er wordt niet voor niets over onnodig zweren gesproken.

Er zijn dus situaties waarin het totaal niet nodig is. Alleen in uitzonderlijke gevallen en in bijzondere situaties. En daarbij is het heel belangrijk dat dan de eer van God bovenaan staat. Maar het is ook belangrijk dat als een eed afgelegd wordt, dat dat ten goede is van anderen. Bijvoorbeeld van een land of van een kerk, ten goede van onze naasten en soms ook van onszelf. Waaraan moeten we concreet denken? Als ik jullie, jongelui, zou vragen om eens een paar voorbeelden te noemen waar mensen een eed afleggen, dan weet ik zeker dat je wel een paar voorbeelden zou kunnen noemen.

Als een koning of koningin over het land wordt aangesteld, zeker in ons land, dan wordt er een eed afgelegd. Als iemand moet optreden als getuige in een rechtszaak, dan wordt daar ook wel een eed gevraagd. Kortgeleden zijn er weer verschillende personen beëdigd in het kabinet. Dus iemand die toetreedt tot de regering, die daartoe gekozen wordt, legt een eed af. Als soldaten in militaire dienst gaan, leggen ze een eed af. Artsen en verpleegkundigen worden gevraagd wanneer ze in de medische zorg gaan werken, om een eed of een gelofte af te leggen. Als iemand zich wil inzetten voor de veiligheid en voor de orde in de samenleving, of als een mens tot een hele bijzondere taak wordt geroepen.

Dan zijn dat situaties waarbij de Heere zegt: Dan mag u in Mijn Naam een eed afleggen. Dat is wat de leerling bedoelt. Zweren mag als de overheid dat van haar onderdanen, of anderszins, als ook de nood het vordert. Dat was het antwoord op de vraag 'wanneer'. Maar er is nog een vraag. Wie mogen die eed afleggen? Want u voelt wel aan, zweren is een hele gewichtige zaak. Als u toch die grote God erbij gaat roepen als Getuige om de trouw en de waarheid te bevestigen, dan voelt u wel aan dat dat een persoon moet zijn die verstandelijk daartoe bekwaam is. Wij mogen geen kleine, onmondige kinderen vragen een eed af te leggen. En het is ook niet goed om mensen die een sterke verstandelijke beperking hebben, te vragen om een eed af te leggen.

Wanneer iemand daartoe geroepen wordt, moet hij goed weten wat hij doet. Trouwens, als iemand een eed aflegt om daar de trouw en de waarheid mee te bevestigen, dan kan dat natuurlijk ook niet gebeuren door mensen die heel goddeloos en zondig openbaar leven. Dat zou de eed ongeloofwaardig maken. U voelt wel aan dat de handel en wandel van degene die een eed aflegt, ook in overeenstemming moet zijn met datgene wat ze beloven en waarbij ze de Naam van de Heere aanroepen.

Ja, dan ga ik nog een stapje verder, gemeente. Waar zou het nu ten diepste op aankomen als het gaat om het afleggen van de eed? Het is mij opgevallen dat hier in vraag 101 wordt gesproken over 'godzaliglijklijk zweren'. En dat woord 'godzaliglijklijk' is een heel diep woord. Theodorus van der Groe schrijft in zijn Catechismusverklaring daarover het volgende: 'Ja, wanneer de zaak goed ingezien, gekend en overwogen wordt, zo zal men bevinden dat niemand een rechte, wettige en heilige eed kan zweren, dan die waarlijk bekeerd, wedergeboren en met God in Christus verenigd is.' Dat is zijn uitleg bij dat woord 'godzaliglijklijk'. Want godzaliglijklijk, gemeente, dan bent u zalig in God geworden. En hoe kan een mens zalig in God worden? Alleen door het geloof in de Zaligmaker.

Zou het zo niet moeten zijn, niet alleen bij het afleggen van een eed, maar bij alles wat wij doen in ons leven, ook als het gaat om het godzaliglijk zweren? O, als u dan door het geloof met Christus verenigd mag zijn, ja, dan kunt u werkelijk in waarheid zeggen: Ik bevestig trouw en waarheid voor het aangezicht van mijn God. God weet dat ik niet lieg en als ik niet oprecht ben, zou ik met lichaam en ziel Gods straf mogen ondergaan. Ja, als het werkelijk godzaliglijklijk zweren is, dan durft u dat. Dan mag u dat voor Gods aangezicht belijden. O, wat is zweren toch een gewichtige zaak. Zweren bij de Naam van God, dat is bij God Zelf. Dus wie geroepen wordt om te zweren bij de Naam van de Heere, die zal ten diepste afhankelijk van Hem moeten zijn. Die zal ten diepste de Heere moeten kennen. Dan zal er ten diepste bevindelijke geloofskennis moeten zijn om werkelijk in die Naam van de Heere een eed te mogen afleggen. Kijk, dat is godzaliglijklijk zweren.

Het is trouwens meer dan alleen de Heere als Getuige erbij roepen. Want wie echt godzaliglijk mag zweren, roept daarmee de Heere ook aan. Iemand die werkelijk de Heere vreest, die kent zijn eigen hart en weet dat hij tot hinken en zinken elk ogenblik gereed is. Die weet dat hij ook in zichzelf zich nooit aan die hoge eisen van Gods wet kan houden en die weet ook heel goed hoe onbekwaam hij is. Zelfs om zich te houden aan een eed die u afgelegd hebt. Die kan zomaar in de verzoeking komen om die eed te verbreken. En daarom wordt ook de Heere aangeropen. Dan wordt de Heere als het ware gevraagd: 'Heere, kom mij te hulp. Heere, U weet hoe ik het bedoel en hoe ik het doe, maar ik ben zwak in mijzelf. Houd mij staande om altijd mijn eed te mogen houden.'

Het is dus ook aanroepen van de Naam des Heeren. Ja, het kan ook alleen maar in Zijn Naam. Het kan ook nooit bij de naam van een ander. Daar legt de Catechismus ook de nadruk op. Het is echt onmogelijk om te zweren bij een heilige, bij iemand anders, of bij een ander schepsel. Waarom? Wel, andere schepselen missen het vermogen om daadwerkelijk getuige te zijn, om werkelijk een hartenkenner te zijn. Een mens kent het mensenhart niet. Wij zien aan wat voor ogen is, maar God ziet het hart aan. Daarom kan geen mens er ten diepste getuige van zijn of het waar is of niet waar is, of het uit oprechtheid gedaan wordt of niet. Dat kan alleen de Heere. En daarom mag ook alleen bij de Naam des Heeren een eed worden afgelegd.

Dan ziet u weer, gemeente – en dat is altijd op alle terreinen van het leven zo – dat het aankomt op de vreze des Heeren. Want hoe zal een mensenkind, dat zondig blijft in zichzelf, ooit godzaliglijk kunnen zweren? Dat kan alleen maar vanwege het nieuwe hart. Dat kan alleen maar vanwege het nieuwe leven dat in de wedergeboorte aan een zondaar wordt gegeven. En waar komt dat nieuwe leven vandaan? Dat komt bij de Heere Jezus vandaan, Die de Weg, de Waarheid en het Leven is. Daarom is dat ware geloof zo nodig dat een zondaar met die Levensbron verbindt.

En dat gaat ook gebeuren als een mens wederom geboren wordt. Dan wordt die band met de Levensbron gelegd. En zo alleen kan echt een godzaliglijke eed worden afgelegd, omdat Christus volmaakt de wet van God gehouden heeft. Ook het derde gebod, ook het afleggen van een eed. Weet u, gemeente, één van de meest ontroerende momenten dat de Heere Jezus Christus een eed aflegt, was toen Hij als een lijdende Borg stond voor de hogepriester Kajafas. Als u die geschiedenis op u in laat werken, dan komen we daar een heel typische Joodse manier van eedzwering tegen.

Kajafas eiste een eed van Christus en dat deed hij door eerst zelf die eed als het ware af te leggen. Want, jongens en meisjes, wat zei Kajafas tegen de Heere Jezus? *'Ik bezweer u bij den levenden God, dat gij ons zegt, of gij zijt de Christus, de Zoon van God'* (Matth. 26:63b). Dus toen hij deze vraag stelde, deed hij dat onder het afleggen van een eed.

En daarmee dwong hij de Heere Jezus om op dezelfde wijze antwoord te geven, namelijk onder het afleggen van een eed. En wat zei de Heere Jezus toen? *'Gij hebt het gezegd.'* Wat doet de Heere Jezus daar als die lijdende Borg? Hij neemt als het ware de eed van Kajafas over en Hij zwoer Zelf bij God dat Hij de Zoon van de levende God was.

Hebt u er wel eens over nagedacht, gemeente, toen Hij daar stond als die lijdende Borg, bezwaard onder de schuld van Zijn kerk, hoe zuiver toen Zijn eed klonk? Hoe zuiver Godzalig Zijn eed was? Een eed, gemeente, die tot eeuwige zegen is geworden voor al die verloren zondaren voor wie Hij de dood is ingegaan. Hij heeft onder eedzwering geleden. Hij is onder eedzwering gestorven tot zaligheid van Zijn Kerk. Want de eed van Christus is met recht het einde van alle tegenspraak. O, wat was die eed van Christus zó zuiver! En alleen in de gemeenschap met Hem kan een mensenkind ook godzaliglijk zweren.

2. De godslasterlijke eed

Maar o, wat staat daar tegenover het godslasterlijk zweren, wat door vele mensen wordt gedaan. Wat is er ook een onnodig zweren onder de gevallen mensheid te vinden! Dat gaan we in onze tweede gedachte overdenken: De godslasterlijke eed. Dat er onnodige en valse eden worden afgelegd, gemeente, is een grote zonde. Want dan wordt de Naam des Heeren erbij geroepen op een ijdele wijze. En dat is zonde tegen het derde gebod. Ook dat is godslastering. Het is ook een zonde waar God Zich verschrikkelijk over vertoort. Het is daarom ook een zonde die de Heere zal moeten straffen.

Waarom eigenlijk? Het is eigenlijk iets heel bijzonders, die eed. Het is een gave die de Heere gegeven heeft ondanks onze diepe val in het paradijs in Adam. Want voor de diepe val in het paradijs was de eed helemaal niet nodig. Toen sprak de mens de volle waarheid. Toen loofde en prees de mens de God der waarheid en toen leefde de mens oprecht voor Gods aangezicht, in het zuivere besef dat de Heere alle dingen weet en dat Hij overal tegelijk is. Toen besepte de mens dat God werkelijk de waarachtige Getuige was van alles wat de mens sprak en deed en dacht.

Dat was de tijd dat de leugen nog niet bestond. Maar toen kwam die duivel, die gemene duivel, die vader der leugenen. En hij is gekomen tot de mens en heeft het voor elkaar gekregen dat de mens de leugen ging geloven. Dat die goed geschapen mens de waarheid van God heeft veranderd in een leugen. En vanaf dat moment, gemeente, verloor de mens de waarheid. En God kon van de mens niets anders zeggen dan: *'Gij zijt uit den vader der leugenen.'* Weet u wel, gemeente, dat sinds de diepe val in het paradijs feitelijk geen mens meer te vertrouwen is? Dat alles hier op aarde ten diepste ademt van leugen en bedrog?

En dat het echt zo is wat Jeremia zei: '*Arglistig is het hart, meer dan enig ding, ja, dodelijk is het; wie zal het kennen?*' (Jer. 17:9). Ieder mens die geboren wordt, wordt niet een leugenaar omdat hij een keer gaat liegen, maar hij *is* het. De waarheid is van nature niet meer in ons zondige hart, want de verhouding met God, Die de Waarheid is, is verstoord. Dat is ons beeld, gemeente. En dat zou ons hart moeten verwonden, dat zou het moeten verbreken, dat zou ons moeten doen smeken: O God, leid mij toch in Uw waarheid, maak mij waar voor U.

Maar weet u wat nu zo'n onbegrijpelijk wonder is? Dat te midden van deze leugenachtige wereld de Heere er met Zijn genade gekomen is. Dat Hij met Zijn waarheid als het ware in die leugenachtige wereld doorgedrongen is. Dat Hij met Zijn weerhoudende genade gekomen is, zodat het nog leefbaar is op aarde. Dat Hij in Zijn algemene genade en in Zijn algemene goedheid, ondanks die diepe val in het paradijs en ondanks al die leugens die er zijn, dat er toch nog sprake is van een zekere waarheid en trouw. Dat het toch nog mogelijk is, vanwege Gods algemene goedheid, dat u mensen wel eens in vertrouwen kan nemen, hoewel dat vertrouwen heel gemakkelijk geschaad kan worden.

Te midden van die algemene goedheid, waarin de Heere nog een zeker besef geeft van waarheid en trouw, gaf Hij ook de eed. Want Hij achtte dat noodzakelijk, omdat er bij die algemene waarheid en trouw die er dan nog mag zijn in Zijn weerhoudende genade, ook nog zoveel leugen en bedrog is. En dat een mens zo wispelturig is dat hij het ene moment de waarheid kan spreken, maar het andere moment kan hij ook tot liegen in staat zijn. Daarom achtte de Heere het nodig om de eed te geven. Eigenlijk is het een vernedering voor ons mensen dat God zelfs een eed moest geven om Hem erbij te roepen om waarheid en trouw te bevestigen. Hoe diep zijn we gevallen, nietwaar?

Die eed die Hij gegeven heeft, heeft als doel om ons een indruk te geven van Zijn alwetendheid en Zijn alomtegenwoordigheid. Ja, met die eed wil Hij mensen bewaren om te vallen in de zonde van onwaarheid en ontrouw. Om het tegendeel te bevestigen, namelijk de waarheid en de trouw. Kijk, dat is nu een blijk van Gods lankmoedigheid, dat is nu een blijk van Gods goedheid. Maar tegen die achtergrond is het dan wel een grote zonde als deze gave, die de Heere notabene na de val nog gegeven heeft, wordt misbruikt. Dan wordt er over onnodig zweren gesproken. Dat is het eerste. In dat licht sprak de Heere Jezus in Zijn Bergrede: '*Zweert ganselijk niet.*' Dat hebben we samen gelezen uit Mattheüs 5. Want ook in de dagen dat de Heere Jezus hier op aarde was, werd heel gemakkelijk een eed afgelegd en gezworen onder de Joden. Maar ja, de Joden gebruikten daarbij de Naam van de Heere niet. Dat deden ze sowieso al bijna niet of helemaal niet. En toch legden ze veelal een eed af. De Naam van God was zo heilig, dat het een zondig mens niet was geoorloofd die uit te spreken.

Maar hoe deden ze dat dan? We hebben het samen gelezen in Mattheüs 5, vers 34 en 36. Dan zwoeren ze bij de hemel, of ze zwoeren bij de aarde, of ze zwoeren bij de stad Jeruzalem. Maar daarachter zit wel iets van de Heere, want de hemel, dat is de troon van God, en de aarde, dat is de voetbank van Zijn voeten, en de stad Jeruzalem is de plaats waar de tempel stond, waar de Heere woonde te midden van Zijn volk. Maar nee, ze spraken de Naam niet uit, niet direct. En toch had het het karakter van een eedzwering.

En wanneer deden die Joden dat? Deden ze dat op hele cruciale momenten, als de overheid dat van hen vroeg? Welnee, het hoorde gewoon bij de spraak en bij de gewoonte van het leven. Om de kleinste dagelijkse dingetjes werd zo in het gesprek een eed afgelegd, of bij de hemel, of bij de aarde, of bij de stad Jeruzalem. En wat was het doel voor die Joodse mensen? Hadden ze daarmee de eer van God op het oog? Welnee, het was puur eigenbelang, puur eigen voordeel en niet tot heil van de naaste. En al dat lichtvaardig en onnodig zweren, dat had Christus nu op het oog toen Hij in Zijn Bergrede zei: *'Zweert ganselijk niet.'*

En ook vandaag wordt het wel gedaan. Dan zie ik een groepje jongens op het schoolplein staan. Ik kan me dat nog wel herinneren in de tijd dat ik op de Guido de Brèsschool werkte. In de pauze stonden ze druk met elkaar te praten. En de één had een verhaal dat hij aan de ander wilde vertellen. Hij merkte dat de ander wat ongelovig keek. Toen zei hij: 'Ik zweer het je dat het waar is.' Nou, heb je dat al eens gedaan? Daar komt God een keer op terug. Was het waar wat je zei? Of wilde je zomaar jezelf naar de voorgrond brengen en kon je het gewoon niet hebben dat de ander je niet kon begrijpen en niet kon geloven? En heb je toen "ik zweer het je" gezegd? En je was het je misschien helemaal niet bewust, maar je riep op dat moment de Naam des Heeren erbij. Ook al noem je misschien die Naam niet, maar zweren blijft nog altijd God als Getuige erbij roepen. Kijk, dat is onnodig zweren.

Je kan ook vals zweren. Dat je in een situatie komt dat je een leugen voor waarheid wil houden. Wat ik zojuist bedoelde, dat je zo snel tussen het verhaal door zei "ik zweer het je", daarmee sprak je wellicht de waarheid en wilde je de waarheid bekrachtigen. Maar het kan ook gebeuren dat iemand onwaarheid spreekt en daarbij zweert. Dat is vals zweren. Kijk, dat deed Petrus bijvoorbeeld in het paleis van Kajafas. Want hij kende Jezus wel en hij hoorde wel bij de Heere Jezus en hij was wel een van Zijn discipelen.

Maar toen het hem drie keer gevraagd werd, wilde hij de leugen bekrachtigen met een eed. Toen heeft Petrus gezegd: 'Ik zweer het bij de Naam van God dat ik Hem niet ken.' Het is wat hè? En meteen toen hij het zei, werd de zonde op Christus' schouders gedrukt. Dat is een valse eed. Dan gaat u de Naam des Heeren erbij gebruiken terwijl u een leugen uitspreekt. U kan ook een eed verbreken.

Hebt u ooit een eed afgelegd omdat u dat gevraagd werd? Maar toen u de functie bekleedde waarvoor u die eed moest afleggen, kwam er een moment dat u zich niet aan uw gelofte hield. Moet u zich eens voorstellen dat er iemand is die de politieacademie voltooid heeft en uiteindelijk zover gekomen is dat hij in het arrestatieteam mag gaan functioneren. En dat er op een gegeven moment een opdracht binnenkomt om een criminele bende op te sporen in de stad Rotterdam. Maar dat u ondertussen in het geheim connecties hebt met één van die criminelen en dat u elke keer zorgt dat de politie die bende niet te pakken krijgt. U hebt ooit wel een eed afgelegd, maar ondertussen heult u met de vijand. U voelt nu toch wel aan, dat u dan uw eed verbreekt?

Of als u als verpleegkundige of als arts een eed of een gelofte hebt afgelegd, waar onder andere bij hoort dat u nooit informatie van een patiënt mag doorgeven aan een ander. U mag nooit over een patiënt spreken, zeker niet als het over hele tere, persoonlijke dingen gaat. Ja, u hebt uw gelofte afgelegd, u hebt uw eed afgelegd en misschien hebt u nog wel gezegd: 'Zo waarlijk helpe mij God almachtig.' En er komt een moment dat u toch iets zegt over een patiënt in het ziekenhuis. Dan hebt u uw eed verbroken. Gods Woord noemt dat een meineed. Mein is een ouderwets woord dat betekent slecht of goddeloos. U hebt uw eed slecht gemaakt, u hebt uzelf slecht gemaakt, u hebt uzelf goddeloos gemaakt doordat u de eed hebt verbroken.

Wat kan er gezondigd worden, gemeente, als het gaat om het afleggen van een eed. Nou kan ik me wel voorstellen dat er mensen in ons midden zijn die zeggen: 'Ja, maar dominee, ik heb nog nooit een eed afgelegd. En als ik zo mijn leven overzie en ik denk aan de toekomst, zal er ook niet zomaar snel een moment aanbreken, denk ik, dat ik een eed zou moeten afleggen. Dus eigenlijk raakt mij dit niet zo.' Dat kan ik me best voorstellen.

Maar nu kom ik in de Bijbel iets tegen dat weliswaar niet te vergelijken is met een eed, maar waar wel een heel groot gewicht aan hangt, omdat het iets is wat voor Gods aangezicht is uitgesproken. En dat noemt de Bijbel een gelofte. Ik zal u daar een voorbeeld van geven, hoe mensen op een verkeerde manier een gelofte kunnen afleggen of een gelofte kunnen verbreken. In Richteren 11 vs. 30 en 31 lees ik iets over de richter Jefta: '*En Jefta beloofde den HEERE een gelofte en zeide: Indien Gij de kinderen Ammons ganselijk in mijn hand zult geven, Zo zal het uitgaande dat uit de deur van mijn huis mij tegemoet zal uitgaan, als ik met vrede van de kinderen Ammons wederkom, dat zal des HEEREN zijn, en ik zal het offeren ten brandoffer.*' Nee, dat was geen eed, maar het was wel een gelofte voor het aangezicht van de Heere. Jefta heeft niet twee vingers opgestoken, maar het had wel een groot gewicht om deze gelofte voor de Heere uit te spreken. Wat blijkt uit het vervolg van deze geschiedenis? Dat hij deze gelofte lichtvaardig uitsprak voor Zijn Aangezicht.

Want toen hij terugkwam van de strijd en de overwinning behaald had, wie kwam daar uit zijn woning hem tegemoet? Zijn enige, lieve dochter. En vanwege de gelofte die hij afgelegd had voor het aangezicht des Heeren is zij haar hele leven ongetrouwd gebleven.

Zo liggen er wellicht geloften in uw en jouw leven. Geloften die u misschien gedaan hebt in de binnenkamer voor God, tussen de Heere en uw ziel, zoals Jakob eens in Bethel een belofte heeft gedaan om op deze plaats terug te komen en de Heere een offer te geven. Geloften die u dus gedaan hebt in de stilte tussen God en uw ziel. Maar er zijn ook geloften die u voor Gods aangezicht in het openbaar gedaan hebt. En alle ja-woorden die wij uitgesproken hebben in het huis des Heeren, nee, ze hebben niet het diepe karakter van een eed, u hebt niet twee vingers opgestoken, maar het heeft wel het karakter van een gelofte voor het aangezicht des Heeren. En daarmee hebben we wat beloofd aan God.

Toen u belijdenis aflegde van uw geloof, vaders en moeders, toen u bij de doopvont stond, hier of elders, en u hebt voor Gods aangezicht gezegd: Ja. Toen u trouwde en samen voor Gods aangezicht stond, hebt u een gelofte afgelegd. Toen u ambtsdrager werd en uw ja-woord gaf, ook ik, hebben wij een gelofte afgelegd. En nu ga ik u dagen voor Gods gericht: Hoe hebt u het ervan afgebracht? Hoe is het met uw ja-woord? Uw belijdenis, uw doop, uw huwelijk? Was uw ja altijd ja? Was uw nee altijd nee? O gemeente, wat moeten we ons diep buigen voor God met al onze geloften voor een alwetend God, Die getuige is geweest van al onze ja-woorden. Dan moeten we ons hoofd buigen als Christus zegt: *'Maar laat uw woord zijn: ja, ja; nee, nee; en wat boven deze is, dat is uit den boze'* (Matth. 5:37).

Al die keren dat ons ja, nee was, en ons nee, ja was, is uit de boze. O, dan staan wij vanmiddag schuldig voor God. Dan zijn we niets anders dan trouweloze mensen, die onze eedzwingen niet kunnen houden, maar ook onze geloften niet. En wat hebben we dan verdiend? Dat God zou zeggen onder eedzwingen en gemeente, o, buig ervoor: *'Daarom heb Ik in Mijn toorn gezworen: Zo zij zullen ingaan in Mijn rust'* (Ps. 95:11). God heeft een eed afgelegd bij het uitspreken van de straffen voor de zonde. En wie van ons kan bestaan? O, dat het gebed in ons hart geboren mag worden: 'Ach Heere, kan dat nog goedkomen? Is er nog een middel om aan die ontzaglijke eed van U, die spreekt van Uw toorn, nog verlost te kunnen worden? Al zou het rechtvaardig zijn, Heere, is het toch mogelijk dat zo'n beloftebreker, zo'n verbondsbreker, zo'n meinedige, dat die nog zalig kan worden? Zou ervoor zo één nog doen aan zijn? Ja, gemeente.

En weet u waarom? Omdat God niet alleen in Zijn toorn gezworen heeft, maar omdat God ook in Zijn eindeloze, grondeloze barmhartigheid gezworen heeft. En dat brengt ons bij onze laatste gedachte.

3. De goddelijke eed

O jawel, de wet moet scherp gepredikt worden, ook als het gaat om het onnodig en vals zweren of het afleggen van een gelofte waaraan geen mens zich volmaakt kan houden. En het is zo'n zegen als de Heere die scherpe prediking wil gebruiken om u te overtuigen van uw zonde en uw schuld voor God. Ook na ontvangen genade, hoor! Ook in het leven van degene die God vrezen, in de weg der heiligmaking, blijft het noodzakelijk om die wet scherp te prediken. Waarom? Opdat het druk zou worden, heel erg druk zou worden bij die geopende Bloedfontein, waar schuldige mensenkinderen die het nooit goed doen, terecht kunnen met al hun zonden en ongerechtigheden. Die Bloedfontein, Christus, Die de schuld overnemende en schuld betalende Borg is, Die ook de zonden van onnodig en valselijk zweren op Zich genomen heeft, Die ook al die tekortkomingen en al die zonden die wij met onze geloften gedaan hebben op Zich genomen heeft en Zich zo liet veroordelen tot de kruisdood.

Zo zie ik Hem opnieuw staan voor Kajafas, gemeente, vals beschuldigd van godslastering, nadat Hij onder eedzwering heeft gezegd dat Hij de Zoon van de levende God is. Daar zie ik Hem Zijn schouders naar beneden buigen vanwege alle zonden die op Hem liggen: Dat goddeloze zweren van Petrus, die lichtvaardige gelofte van Jefta, de zondige eed die David eens had afgezworen om Nabal te doden toen hij hem niet van voedsel wilde voorzien. En dan al die tekortkomingen, ze zijn op Christus aangekomen. En Hij wilde deze zondelast dragen, omdat Hij het Lam van God is. Dat deed Hij omdat Zijn Vader van eeuwigheid gezworen had om Zijn verloren volk op grond van dat offer van Christus te gaan behouden. Dat deed Hij om de beloften voor Zijn kerk te gaan vervullen.

En, gemeente, wat krijgen de beloften van de Heere en wat krijgen de beloften van het Evangelie toch een grote waarde voor een schuldverslagen zondaar. Daarom, omdat die beloften spreken van behoud, omdat die beloften spreken van verlossing door het werk van Christus. En weet u, als de Heere dan die beloften voor u gaat openen en Hij laat u de waarde van die beloften zien, die zo passend zijn bij de nood van uw ziel, dan komen er die gebedsworstelingen of de Heere die beloften uit genade wil vervullen.

Maar o, wat gaat dat gepaard met aanvechting, met strijd en vertwijfelingen. Als dan het geloof weer inzinkt, als dat geloof weer zo zwak wordt, dan komen die angstige vragen boven: Is de belofte wel voor mij? Zouden de beloften wel vervuld worden? Heb ik niet iets naar me toe getrokken wat niet eens van mezelf was? Zouden Gods beloftenissen verder hun vervulling missen? O, wat een strijd kan het toch geven wanneer de Heere bezig is om een zondaar de vervulling van die beloften te gaan geven. Het lijkt soms alsof alle krachten loskomen om een zondaar bij Christus vandaan te houden. Maar hoor dan eens hoe goed de Heere is. Dan komt Hij juist te hulp in die strijd, juist in die aanvechtingen rondom de worstelingen om de vervulling van de beloften. Dan komt Hij het te hulp.

En hoe komt Hij het dan te hulp? Nou, zegt de Bijbel, met Zijn eed. God heeft gezworen ten goede van Zijn volk. En dat hebben we nu gelezen uit Hebreeën 6. Daar schrijft Paulus dat de Heere Zijn kerk met twee onveranderlijke dingen te hulp komt om ze te vertroosten. En wat zijn die twee onveranderlijke dingen? Eén: Zijn beloften, en twee: Zijn eed. Dus Hij gaat een belofte openen voor een zondaar. Hij gaat een belofte schenken vanuit het Evangelie. Maar als daar van alles op afkomt, dan wil Hij met een eed ertussen komen om de onveranderlijkheid van Zijn raad, de onveranderlijkheid van de verlossing, als het ware te bewijzen.

Daar is Christus met Zijn eed tussen gekomen. En dan heb je twee partijen. Aan de ene kant staat de belovende God en aan de andere kant staat zo'n aangevochten zondaar, die zich bij tijden geen raad meer weet met die belofte van de Heere. Hoe zal het ooit vervuld kunnen worden? En zie, daar komt de Heere Jezus ertussen.

Mag ik het zo eens zeggen: Met opgestoken vingers als een eed. En dan komt Hij bevestigen dat de beloften zeker vervuld zullen worden. Dan gaat Hij het bekrachtigen dat alle beloften in de Heere Jezus, ja en amen zijn. Dan komen we bij een van de rijke Namen van de Heere Jezus. Hij heet ook Amen. U kunt het vinden in Openbaring 3, vers 14: *'Dit zegt de Amen, dat is Christus, de getrouwe en waarachtige Getuige.'*

En in Gods Woord komen we regelmatig het woordje 'amen' tegen. Maar soms wordt het woordje 'amen' ook wel eens met een ander woord vertaald, en dat is het woordje 'voorwaar'. En let dan eens op hoe vaak de Heere Zijn kerk te hulp komt met die heerlijke woorden: *'Voorwaar, voorwaar, zeg Ik u'*, om de beloften te bevestigen. Dan is het vanuit het Grieks: *Amen, amen, zeg Ik u*. Want in Mij, o aangevochten zondaar, zijn de beloften, ja en amen.

O, dan wil Hij vanmiddag komen tot een zondaar die misschien de weg niet meer weet, voor wie de hemel dicht zit en die denkt: Zou het ooit weer een open weg tot de troon der genade kunnen worden? En daar komt de Heere Jezus met Zijn eed ertussen en Hij zegt het: *'Voorwaar, voorwaar zeg Ik ulieden: Van nu aan zult gij den hemel zien geopend, en de engelen Gods opklimmende en nederdalende op den Zoon des mensen'* (Joh. 1:52). Dat is Bethel, waar de hemel openging en een ladder van boven naar beneden werd geplaatst. En onder eedzwering zegt Christus: *'Ik heb de weg naar de hemel geopend.'*

Dan wil Hij komen tot een bedroefde zondaar die droefheid kent over de zonde. En met een eed komt Hij ertussen en zegt: *'Voorwaar, voorwaar, zeg Ik u, dat gij schreien en klagelijk wenen zult, maar de wereld zal zich verblijden; en gij zult bedroefd zijn; maar luister eens, bedroefde zondaar, uw droefheid zal tot blijdschap wezen.'* En dat zegt Hij onder eedzwering: Het zal gebeuren.

Ook als u als een schuldverslagen zondaar van verre staat en uw hoofd niet durft op te heffen naar omhoog en niets anders kan zeggen dan: 'O God, wees mij, de zondaar, genadig. Hoe zal ik ooit behouden kunnen worden? Hoe zal in het dal van Achor ooit een toegang geopend kunnen worden voor mij?' En daar komt de Heere Jezus ertussen met die heerlijke eedzwering om Zijn beloften te bevestigen: *'Voorwaar, voorwaar, zeg Ik u, Ik ben de Deur der schapen; die door Mij ingaat, zal behouden worden.'*

En als u niet meer weet te bidden gelijk het behoort en u denkt dat de Heere niet van meer van u afweet en dat het geen vindenstijd voor u gaat worden, dan komt Hij met Zijn eed tussen beide en Hij zegt het: *'Amen, amen, voorwaar, voorwaar, zeg Ik u, al wat gij den Vader bidden zult in Mijn Naam, zal u gegeven worden.'* Wat een rijkdom, hè?

Wat is de Heere toch goed, gemeente, dat Hij niet alleen een belofte geeft, maar dat Hij er zelfs een eed bij geeft. Hij hoeft het niet te doen voor Zichzelf, want Zijn beloften zijn waar en Zijn Woord is waar. Maar nu komt Hij die aangevochten, strijdende kerk zo tegemoet en Hij laat weten: 'Ik zweer bij Mijzelf dat Mijn belofte voor u vervuld zal worden.'

Maar ook dit heeft een keerzijde, gemeente. Want ook onder ede heeft de Heere woorden gesproken voor een schijngeelovige: *'Voorwaar, voorwaar, zeg Ik u lieden, die niet ingaat door de Deur in de stal der schapen, maar van elders inklimt, die is een dief en een moordenaar.'* Hij heeft ook iets gezegd tegen mensen die voort blijven leven met een onbekeerd hart in de zonde. Hij zegt: *'Voorwaar, voorwaar, zeg Ik u, een iegelijk, die de zonde doet, is een dienstknecht der zonde.'*

En al die eedzweringen die de Heere heeft uitgesproken, waar Zijn Woord vol mee staat, zijn zo zuiver en zo oprecht. Christus heeft ten volle Godzaliglijk gezworen. En zo leert Hij Zijn kerk, in gemeenschap met Hem, ook zo te zweren, maar ook zo de geloften te doen en de geloften te houden. Dan komt het er wel op aan dat u een erfgenaam mag zijn van die belofte. Want alleen voor diegenen die de vervulling zullen ontvangen, komt Hij met die twee onveranderlijke dingen: Zijn belofte en Zijn eed.

En dan hoor ik alweer iemand zuchten en zeggen in de stilte: 'Dominee, dan moet ik weer afhaken. Ik voel me niet horen bij die erfgenamen van de belofte. Ik ben zo'n onbekeerde zondaar, ik sta er zo buiten, dominee. Ik kan werkelijk geen vertroosting vinden in die goddelijke eed waar de Heere mee tussen gekomen is voor zo'n aangevochten zondaar.' Nou, dat begrijp ik, onbekeerde zondaar, en zo is het toch? Maar weet u, al moet u vanmiddag zeggen: ik hoor er niet bij, ik kan me niet scharen bij die erfgenamen van de belofte, weet u wat ik u mag prediken? Dat u dat wel kan worden en dat er toch nog doen aan is voor u. In welke weg dan? In de weg van de wedergeboorte, in de weg van de bekering.

En ook daar staat een belofte voor in Gods Woord, een belofte waar de Heere ook bij gezworen heeft. O, ga met dat Woord dan maar in de binnenkamer tot God, als een onbekeerde zondaar. Al is het met uw harde hart, al is het als een mensenkind dat er totaal buiten staat, en zeg het dan: Heere, U zegt in Uw Woord: *'Zo waarachtig als Ik leef, spreekt de Heere, zo Ik lust heb in den dood des goddelozen! Maar daarin heb Ik lust, dat de goddeloze zich bekere van zijnen weg, en leve.'* Zeg het dan toch eens tegen de Heere: 'Hier gaat het over mij, Heere. Die goddeloze ben ik. Maar nu zegt U dat U lust hebt om een goddeloze te bekeren. Heere, ik heb het niet verdiend, ik voel er niks bij, maar U hebt er zelfs een eed bij afgelegd en U roept het mij toe: *'Bekeert u, bekeert u van uw boze wegen; want waarom zoudt gij sterven, o huis Israëls?'*

En daarmee kom ik voor Uw Aangezicht en ik kan alleen maar bidden en smeken: Heere God, bekeer mij, zo zal ik bekeerd zijn. U hebt toch gezworen, Heere, dat U geen lust hebt in mijn dood, hoewel ik het rechtvaardig verdiend heb. Maar U wilt toch dat ik zal leven? U begeert toch de bekering van een zondaar, daarin hebt U toch een lust? Heere, ik leg mijn vinger erbij en ik smee het: O God, ontferm U over mij. En zou ik uit genade, uit loutere genade, ook een erfgenaam mogen zijn van Uw belofte, om Jezus wil?

Amen.

Zingen: Psalm 89:15:

'k Heb eens gezworen bij Mijn eigen heiligheid:
Zo Ik aan David lieg', zo hem Mijn woord misleid!
Zijn zaad zal eeuwig zijn; zijn troon zal heerlijk pralen,
Zo duurzaam als de zon, zo glansrijk als haar stralen;
Bevestigd als de maan; en aan des hemels bogen
Staat Mijn getuige trouw te schitt'ren in elks ogen.

Dankgebed.

Zingen: Psalm 111:5:

't Is trouw, al wat Hij ooit beval;
Het staat op recht en waarheid pal,
Als op onwrikb're steunpilaren;
Hij is het, die verlossing zond
Aan al Zijn volk; Hij zal 't verbond
Met hen in eeuwigheid bewaren.

Zegenbede.